

บทที่ 2

พันธุ์โคเนื้อและกระบือ

พันธุ์สัตว์เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งผู้เลี้ยงสัตว์จะต้องพิจารณาตัดสินใจเลือกให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง ผู้เลี้ยงโคเนื้อและกระบือจึงควรเข้าใจที่มาและลักษณะพันธุ์โคเนื้อและกระบือต่างๆ จึงจะเลือกเลี้ยงได้ตามวัตถุประสงค์เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมดังนี้

2.1 การจำแนกพันธุ์โคและกระบือทางสัตววิทยา

การจำแนกประเภทหรือการจัดจำพวก (Classification) ของโค-กระบือ มีการจัดลำดับดังนี้

- อาณาจักรสัตว์ (Kingdom)
- จำพวกคอรีดาคต้า (Phylum Chordate) มีกระดูกสันหลัง
- ชั้นแมมมาเลีย (Class Mamalia)
- อันดับอาร์ทีโอเติกไทด้า (Order Artiodactyla) มีเท้าเป็นกลีบคู่
- อันดับรูงมินาเทีย (Sub-order Ruminantia) มี 4 กระเพาะ เป็นสัตว์เคี้ยวเอื้อง
- วงศ์โบวิด (Family Bovidae) มีเขาคู่ลักษณะกลวง
- สกุลบอส (Genus Bos) เป็นสัตว์สี่เท้าและกินหญ้า
- สกุลรอง (Sub genus) แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้
  - กลุ่มทัวไรน์ (Taurine)
    - โคยุโรป (Bos Taurus) เช่น โคพันธุ์ชอร์ตฮอร์น (Shorthorn)
    - โคอินเดียน (Bos Indicus) เช่น โคพันธุ์อเมริกันบราห์มัน (American Brahman)
  - กลุ่มไบโบไวน์ (Bibovine) เช่น โคป่าบันเตง (banteng) วัวแดง
  - กลุ่มเลปโตโบไวน์ (Leptobovine) ปัจจุบันสูญพันธุ์ไปแล้วพบแต่ฟอสซิลที่อิตาลีและฝรั่งเศส
  - กลุ่มไบซันไทน์ (Bisontine) เช่น ไบซัน (Bison) และ จามรี (Yak)
  - กลุ่มบิลบาลีน (Bilbaline) แยกออกเป็น 2 พวก คือ
    - กระบือปดัก (Swamp buffalo)
    - กระบือแม่น้ำ (River buffalo)

2.2 ความแตกต่างของโคยุโรปและโคอินเดีย

2.2.1 โคยุโรป มีถิ่นกำเนิดจากทวีปยุโรป ได้รับการเลี้ยงคัดเลือกมาเป็นเวลานานแล้ว ชอบอยู่ในอากาศค่อนข้างเย็นสบาย แต่ในปัจจุบันได้ขยายไปทั่วโลก โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีภูมิอากาศ

เหมาะสม เป็นโคที่ไม่มีตะโหนด มีแนวหลังตรง ถ้าเลี้ยงดูอย่างดี จะให้ผลผลิตสูง เช่น ให้นมมากและให้น้ำเนื้อคุณภาพดี เมื่อนำมาเลี้ยงในประเทศร้อน โคยุโรปจะอยู่ไม่สบายและให้ผลผลิตลดลง

2.2.2 โคอินเดียหรือโคซิมู มีถิ่นกำเนิดจากทวีปเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะจากประเทศอินเดียและประเทศปากีสถาน มีหลายสายพันธุ์และมีรูปลักษณะแตกต่างกันไป เช่น โคทางภาคใต้ของไทยมีรูปร่างใกล้เคียงกับทางโคอินเดีย แต่โคทางตะวันออกเฉียงเหนือของไทยจะมีลักษณะไม่มีตะโหนดใหญ่เหนียง และหนังพื้นท้องไม่หย่อนยาน เป็นต้น โคเหล่านี้ถูกเลี้ยงไว้ใช้ทำงาน รูปร่างจึงเป็นโคใช้งาน ความสามารถในการให้นมและให้น้ำเนื้อจึงค่อนข้างต่ำมาก แต่สามารถทนทานต่อความร้อนและโรคหลายอย่างของประเทศร้อนได้ดีเป็นพิเศษ

โคยุโรปและโคอินเดียเป็นโคต่างเผ่าที่มีผู้เลี้ยงกันมากทั่วโลกโดยจะเป็นโคยุโรปประมาณร้อยละ 40 และโคอินเดียประมาณร้อยละ 60 ซึ่งจะมีรูปร่างลักษณะโดยทั่วไปแตกต่างกันชัดเจน และมีคุณสมบัติแตกต่างกันมากด้วยความแตกต่างนี้ทำให้โคทั้งสองเผ่ามีส่วนดีและส่วนเสียแตกต่างกันไป ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของรูปร่างลักษณะและคุณสมบัติระหว่างโคยุโรปและโคอินเดีย

ลักษณะ	โคยุโรป	โคอินเดีย
ถิ่นกำเนิด	มีกำเนิดในเขตอบอุ่น	มีกำเนิดในเขตร้อน
ลักษณะ		
ตะโหนด	ไม่มีตะโหนด	มีตะโหนด บางพันธุ์ขนาดใหญ่มาก
แนวหลัง	แนวหลังตรงจดโคนหาง	หลังแอ่น ปีนท้ายสูง และหักลาด
ลงถึงโคนหาง		
บั้นท้าย	หักเป็นมุมฉากตรงโคนหาง	บั้นท้ายลาดและมน
ระดับกระดูกสะโพกถึงก้นกบ	ระดับเดียวกัน	ก้นกบอยู่ต่ำกว่าสะโพก
กระดูกปลายหาง	มีกระดูกจดปลายหาง	ปลายหางไม่มีกระดูก
เหนียงคอ	สั้นและมีน้อย	หย่อนยานมาก
หนังพื้นท้องตัวผู้	แน่นชิดลำตัว	หย่อนยานหุ้มอวัยวะสืบพันธุ์
หนัง	แน่น ดึงเนื้อที่ผิวหนังน้อย	หย่อน หลวม เนื้อที่ผิวหนังมาก
หู	สั้น ตั้ง ปลายมน	ยาวรีปลายแหลม และมักพับห้อย
ขา	สั้น เดินช้า	ยาว ก้าวยาว และเร็ว
ต่อมเหงื่อ	มีน้อย	มีมาก ช่วยในการระบายความร้อน
เต้านม	รูปกระโถน ห้วนมกระจาย	รูปกรวย ห้วนมรวมเป็นกระจุก
ลักษณะอื่นๆ		
ความทนร้อน	ทนร้อนได้ไม่เกิน 26.7 องศาเซลเซียส	ทนร้อนได้ถึง 35.9 องศาเซลเซียส
ทนโรคเมืองร้อน	ไม่ทนทาน	ทนได้ดี
การสันผิวหนังเพื่อไล่แมลง	ไม่มี	มี
นิสัย	เชื่อง ไม่ตื่นง่าย	เปรียว ประสาทไวตื่นง่าย
การกินอาหาร	กินอาหารจุ	กินไม่จุ
การให้ผลผลิต	ให้นมและเนื้อดี	ให้นมและเนื้อไม่ดี

รูปที่ 2.1 เปรียบเทียบลักษณะโคยุโรปกับโคอินเดีย

2.3 ความแตกต่างของกระบือปลักและกระบือแม่น้ำ

ตารางที่ 2.2 ความแตกต่างของกระบือแม่น้ำกับกระบือปลัก

กระบือปลัก	กระบือแม่น้ำ
ลักษณะทั่วไป รูปร่างหนากลม ออกใหญ่ มีเขาแผ่กว้างออก กีบเท้าใหญ่ใช้ทำงานได้ดี ลูกอ้นทะเล็กติดลำตัวไม่ยาน ห้อย ชอบนอนแช่ปลักโคลน ใช้เหล็กเผาไฟประทับตราบนหลังไม่ติดนาน ขนาดและน้ำหนัก เพศผู้หนัก 400-1,000 กก. สูง 120-155 ซม. เพศเมียหนัก 250-600 กก. สูง 110-135 ซม. ลักษณะเขา เขาโค้งเป็นรูปครึ่งวงกลม มีตำแหน่งอยู่ระดับเดียวกับหน้าผาก ลักษณะเขาค่อนข้างคงที่ตามอายุ สีลำตัว สีเทาแก่ (Dark Gray) มีขนสีขาวเทา ที่ใต้คาง หน้าอกและข้อเท้า	รูปร่างใหญ่ไม่กลม แต่มองดูเป็นเหลี่ยม เป็นมุม เขามีลักษณะแปรปรวนไปได้มากตามชนิดของพันธุ์ กีบเท้าเล็กทำงานไม่ทน ลูกอ้นทะห้อยยานจากลำตัว ชอบนอนแช่น้ำสะอาด ใช้เหล็กประทับบนหลังติดทนตลอดไป เพศผู้หนัก 300-1,000 กก. สูง 120-158 ซม. เพศเมียหนัก 250-650 กก. สูง 110-140 ซม. เขามีลักษณะต่างๆ ไม่คงที่ อาจจะโค้งขึ้นบนหรือลงล่าง สีดำเปิด (Jet Black) อาจมีสีออกคล้ายๆ สีน้ำตาลแดง เนื่องจากสีขน บางพันธุ์อาจมีขนขาวขึ้นที่หน้าผากลงมาถึงจมูก

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

กระบือปลัก	กระบือแม่น้ำ
ต่อมน้ำนม ไม่ค่อยพัฒนาและมีขนาดเล็ก มีตำแหน่งอยู่ระหว่างขาหลังและก่อนไปทางด้านหลังมาก ให้นมเฉลี่ยวันละ 1 ลิตร ซึ่งมีพอไว้เลี้ยงลูกเท่านั้น ในช่วงการให้นมนาน 394 วัน จะให้นมเพียง 336 ลิตรเท่านั้น อัตราการผลิตโค โคเป็นหนุ่มเป็นสาวโดยใช้เวลาประมาณ 3-4 ปี ระยะอุ้มท้อง นาน 325-330 วัน นิสัยใจคอ ใช้งานลากเกวียนและเมื่อปลดงานแล้วนำมาใช้เป็นอาหาร	เต้านมใหญ่ และให้นมมากถึงวันละเฉลี่ย 2-5 ลิตร หรือให้นมได้มากถึง 500-2,500 ลิตร ต่อช่วงการให้นม 9-10 เดือน โตเป็นหนุ่มเป็นสาวเร็ว โดยเฉลี่ยตัวผู้จะเริ่มผสมพันธุ์ได้เมื่ออายุ 2 ปี นาน 307-316 วัน ใช้งาน ให้นม และเป็นอาหาร

2.4 พันธุ์โคเนื้ออินเดียหรือชีบูที่สำคัญ

2.4.1. พันธุ์อเมริกันบราห์มัน (American Brahman)

จุดกำเนิด มีถิ่นกำเนิดบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีการพัฒนาจากการผสมกันของโคชีบูหลายพันธุ์ คือ กูเซราท (Guzerat) หรือชาวอเมริกัน เรียกกันว่า แคนเกรจ (Kankrej), กิร (Gir or Gyr), เนลลอร์ (Nellore) หรือเรียกว่า อองโกล (Ongole), กฤษณะแวลลีย์ (Krishna Valley) เป็นโคพื้นฐานในการสร้างโคพันธุ์อเมริกันบราห์มัน ซึ่งมีแหล่งกำเนิดจากประเทศอินเดียอีกต่อหนึ่ง

ลักษณะทั่วไป เป็นโคที่มีขนาดใหญ่ น้ำหนักเพศผู้เฉลี่ย 800 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 550 กิโลกรัม ร่างกายบริเวณลำตัวยาว มีความลึกพอประมาณ ขายาวจนถึงปานกลาง หลังตรง สะโพกค่อนข้างกลมมน สีเทาหรือสีแดงเข้ม หรืออาจ ถือเป็นสีหลัก จมูก ปาก กีบพู่หาง เขามีสีดำ ตัวผู้มีติ่งโหนกใหญ่ ตัวเมียมีขนาดเล็กกว่า เหนียงคอหย่อนยาน เพศเมียมีเต้านมและหัวนมขนาดปานกลาง

ประเมินพันธุ์ เป็นโคที่โตได้ดี ในสภาพภูมิประเทศและอากาศร้อนชื้น อาหารคุณภาพต่ำและขณะเดียวกันสามารถตอบสนองต่อการขุนได้ดี นิยมเลี้ยงโคบราห์มันไว้เพื่อผสมข้ามพันธุ์กับโคเลือดยุโรป เพื่อหวัง Hybrid vigor โคพันธุ์นี้มีความทนทานต่อโรคและแมลงได้ดี มีช่วงอายุยาวนาน ไม่ชอบการจูงผสมพันธุ์เพราะใช้เวลาขึ้นผสม

2.4.2. แคนเกรจ (Kankrej) หรือกูเซราท (Guzerat)

จุดกำเนิด มีถิ่นกำเนิดในตอนเหนือของเมืองกัจจาร์ต (Gujarat) เมืองบอมเบย์ ประเทศอินเดีย ซึ่งมีภูมิอากาศแบบมรสุมถึงขนาดแห้งแล้ง

ลักษณะทั่วไป เป็นโคขนาดใหญ่ สีมืดตั้งแต่สีเทาเหลืองจนถึงเทาดำ ลูกโคเกิดใหม่มีสีแดง สนิมเหล็กบริเวณคอก้น ขาสั้น หน้าผากกว้าง หูใหญ่และปรกลงมา เขามีขนาดใหญ่โค้งงอเป็นเส้นรูปพระจันทร์ มีตะโพนกสูงเด่นชัด เหนียงคอกมีขนาดบางและห้อยย้อยลงมา ตัวผู้โตเต็มที่หนักประมาณ 550-750 กิโลกรัม แม่โคหนักประมาณ 400-450 กิโลกรัม

ประเพณีพันธุ์ ในประเทศอินเดียเลี้ยงไว้เป็นโคเอนกประสงค์ คือให้นมและใช้แรงงาน เป็นโคที่ให้เนื้อสูงมาก ประเทศบราซิลใช้เป็นฝูงต้นกำเนิด พันธุ์อินดูบราซิล และประเทศสหรัฐอเมริกาใช้เป็นฝูงต้นกำเนิดพันธุ์อเมริกันบราห์มัน

2.4.3. พันธุ์องโกล (Ongole) หรือเนลลอร์ (Nellor)

จุดกำเนิด เกิดในมัทคราส ประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นเขตมรสุม และมีฝนน้อยมากต่อปี

ลักษณะทั่วไป เป็นโคขนาดใหญ่ ลำตัวยาว คอสั้น กระดูกซี่โครงยาว สีขาว ในตัวผู้จะมีเทาบริเวณหัว คอ และตะโพนก บางครั้งจะพบจุดดำบริเวณหัวเข้าด้วย ผิวหนังมีความหนาปานกลาง หัวยาว หูมีขนาดยาวปานกลางห้อยลงเล็กน้อย เขาตั้งสั้นกุดเฉียงขึ้นแยกออกไปด้านหลัง โคนเขาใหญ่เหนียงคอใหญ่ ห้อยพับไปมาและยาวไปจนจรดสะดือ หนังหุ้มลึงค์ห้อยลงเล็กน้อย

ประเพณีพันธุ์ เป็นโคงานโดยตรง มีนิสัยเชื่องมาก เพศเมียให้นมน้อย โคพันธุ์นี้ถูกส่งออกไปนอกประเทศมาก เพื่อใช้เลี้ยงเป็นโคเนื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศบราซิล

2.4.4. พันธุ์ฮารีเยน่า (Hariana)

จุดกำเนิด เกิดในทางตะวันออกของรัฐปันจาป ประเทศอินเดีย ซึ่งมีภูมิอากาศมรสุม มีฝนตกเฉลี่ยปีละ 457 มิลลิเมตร

ลักษณะทั่วไป เป็นโคขนาดกลาง สีขาวจนถึงสีเทา บริเวณส่วนท้ายร่างกายจะมีสีคล้ำกว่าที่อื่น ผิวหนังละเอียดบางและแน่น หัวมีขนาดยาวและแคบ บริเวณกลางกระหม่อมจะมีกระดูกนูนเด่นชัดมาก หูมีขนาดเล็กและห้อยลงคิน เขามีขนาดเล็กและสั้น ตะโพนกใหญ่เด่นชัด ลึงค์และสะดือมีขนาดเล็กแนบชิดกับลำตัว

ประเพณีพันธุ์ เป็นโคเอนกประสงค์ เพศเมียให้นมดี เพศผู้ใช้แรงงานได้ดี เพราะมีกำลังนุกดากมาก

2.4.5. พันธุ์กีร์ (Gir)

จุดกำเนิด เกิดในเทือกเขากีร์แถบชายฝั่งตะวันตกของอินเดีย มีฝนตกชุก น้ำ หญ้าอุดมสมบูรณ์ ประเทศสหรัฐอเมริกาและบราซิล ได้สั่งซื้อเข้าไปปรับปรุงพันธุ์เป็นจำนวนมาก

ลักษณะทั่วไป ลำตัวมีสีแดงหรืออาจจะตกกระเป็นสีขาว มีจุดแดง หน้าผากโหนก ทำให้ส่วนบนของศีรษะโค้งมนนูนขึ้นมา มีใบหูห้อยยาวและมักจะบิดตรงส่วนปลายเป็นโคที่หูยาวที่สุดในระหว่างโคอินเดียด้วยกัน เขามักจะเอนเข้าหาลำตัว สันหลังค่อนข้างตรง หนังหุ้มลิ้นค่อนยาน ฟ่อโคหนักเฉลี่ย 545 กิโลกรัม แม่พันธุ์หนักเฉลี่ย 385 กิโลกรัม ให้นมเฉลี่ย 1,590 กิโลกรัม ไขมันนม 4.5%

ประเมินพันธุ์ เป็นโคเนกประสงค์ ใช้เป็นโคนมและใช้แรงงาน เป็นโคที่ให้เนื้อสูงมาก เพศเมียเลี้ยงเป็นโคนม เพศผู้เลี้ยงเป็นโคงานและโคเนื้อ มีความทนทานต่อโรคและแมลงได้ดี เป็นโคต้นกำเนิดพันธุ์อเมริกันบราห์มันและอินดูบราซิล

2.4.6. พันธุ์ฤๅษะแวลเลย์ (Krishna Valley)

จุดกำเนิด เกิดในแถบลุ่มน้ำฤๅษะและแม่น้ำสาขา อยู่ทางส่วนใต้ของรัฐบาลอมเบย์และแถบช่องหุบเขากฤๅษะของรัฐไฮเดอราบัด ของอินเดีย

ลักษณะทั่วไป โคพันธุ์นี้มีขนาดใหญ่ ออกกว้าง มีสีขาวหรือสีเทาอ่อน เพศผู้มีส่วนหน้าและส่วนท้ายเข้มขึ้น อาจมีสีด่างขาวและดำก็ได้ หน้าผากนูน มีเขาโค้งเล็กน้อยอยู่ด้านบน เขาชี้ขึ้นและโค้งเข้าด้านในเล็กน้อย ขาสั้นใหญ่ มองดูแข็งแรง

ประเมินพันธุ์ ใช้เป็นโคงานโดยตรง เพศเมียให้น้ำนมน้อย เพศผู้ใช้เป็นโคงานและโคเนื้อ โคพันธุ์นี้มีการนำไปปรับปรุงพันธุ์ในบราซิลและสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่สามารถรักษาไว้เป็นพันธุ์เดิมได้

2.4.7. พันธุ์อัฟริกันเดอร์ (Africander)

จุดกำเนิด พบว่ากำเนิดจากครอบครัว Hottentots เมื่อประมาณศตวรรษที่ 17 และ 18 โคเนื้อนี้เกิดในอัฟริกาใต้ ประมาณปี 1652

ลักษณะทั่วไป เป็นโคขนาดใหญ่ มีกล้ามเนื้อมาก และแข็งแรงมาก มีสีแดงหรือดำแดง และมีสีขาวบริเวณพื้นที่ท้อง ขนสั้นเป็นเงา หนังหนาและยืดหยุ่น หูมีขนาดยาว หูเล็กและชี้ตรงออกนอกตัว เขามีขนาดยาวและกว้างออกและงุ้มไปด้านหลัง เขาเพศผู้มีขนาดใหญ่ เพศเมียเหนียงคอกมีขนาดปานกลาง

ประเมินพันธุ์ ใช้เป็นโคงานโดยตรงตอนแรก แต่ต่อมาได้มีการพัฒนาให้เป็นโคเนื้อ ด้วยสมาคมการปรับปรุงพันธุ์อัฟริกันเดอร์ ในปี ค.ศ.1919 โคพันธุ์นี้ส่วนมากส่งออกนอกประเทศ จากอัฟริกาใต้ สู่สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ฟิลิปปีนส์ เป็นโคที่ไม่ค่อย่าย ยังคงความสมบูรณ์พันธุ์สูง ในสภาพแวดล้อมที่เลว การเจริญ

เดิบโตค่อนข้างช้า ซากจะไม่มีไขมันแทรกและมีเปอร์เซ็นต์ไขมันหุ้มซากต่ำ

2.4.8. พันธุ์อินดูบราซิล (Indu Brazil)

จุดกำเนิด เป็นโคที่มีเชื้อสายโคอินเดียเช่นเดียวกับโคบราห์มัน แต่ปรับปรุงพันธุ์ที่ประเทศบราซิล โดยใช้โคพันธุ์กีร์ พันธุ์แองเกรจ และพันธุ์องโกล

ลักษณะทั่วไป มีตั้งแต่สีขาวจนถึงสีเทาเกือบดำ สีแดงแดงเรื่อๆ หรือแดงจุดขาว หน้าผากโหนกกว้างค่อนข้างยาว จุดเด่นอยู่ที่หู มีขนาดกว้างและห้อยยาวลงมา ปลายใบหูมักจะบิดเขาออกไปข้างหลัง ตะโหนักมีขนาดใหญ่ ผิวหนังและหนังหย่อนยานมาก เป็นโคที่มีขนาดใหญ่และสูง

ประเมินพันธุ์ เป็นโคที่มีให้นมให้น้อยกว่าโคบราห์มัน เพศผู้โตเต็มที่หนักประมาณ 900-1,200 กิโลกรัม เพศเมียประมาณ 600-700 กิโลกรัม เป็นโคที่เป็นหนุ่มเป็นสาวช้ากว่าพันธุ์บราห์มัน แม่โคให้น้ำนมสูง มีหัวนมค่อนข้างใหญ่ ให้ลูกตัวแรกที่อายุประมาณ 45 เดือน ไม่เหมาะที่จะเลี้ยงเป็นโคเนื้อที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

2.4.9. โคพื้นเมือง

จุดกำเนิด โคพื้นเมืองหรือโคไทยมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละภาคโดยทั่วไป แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงได้ 4 สายพันธุ์ คือ โคขาวลำพูน โคพื้นเมืองภาคอีสาน โคพื้นเมืองภาคกลาง (โคลาน) และโคพื้นเมืองภาคใต้

ลักษณะทั่วไป

1) โคขาวลำพูน ขนลำตัวสีขาวเกรียน ขนพู่หางสีขาว สีนัยน์ตาสีน้ำตาล หนังสีชมพูส้ม เขาและกีบสีน้ำตาลส้ม เพศผู้โตเต็มที่ 350-450 กิโลกรัม เพศเมียโตเต็มที่ประมาณ 300-350 กิโลกรัม แหล่งเลี้ยงจังหวัดลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ และพะเยา

2) โคพื้นเมืองภาคอีสาน ขนลำตัวสีน้ำตาล น้ำตาลแดง และดำ ขนสั้นเกรียน ขนพู่หางสีดำ หรือน้ำตาล เขาและกีบสีดำหรือน้ำตาลดำ น้ำหนักเพศผู้โตเต็มที่ประมาณ 350-400 กิโลกรัม เพศเมียประมาณ 200-250 กิโลกรัม แหล่งเลี้ยงกระจายทั่วไปทั้งภาคอีสาน แต่มีเลี้ยงหนาแน่นในเขตตามแนวชายแดน

3) โคพื้นเมืองภาคกลาง (โคลาน) ขนลำตัวสีดำหรือน้ำตาล ขนพู่หางสีน้ำตาล น้ำตาลแดง เขากีบสีดำหรือน้ำตาลดำ น้ำหนักเมื่อโตเต็มที่เพศผู้ประมาณ 300-350 กิโลกรัม เพศเมียประมาณ 200-260 กิโลกรัม แหล่งเลี้ยงจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี

4) โคพื้นเมืองภาคใต้ ขนลำตัวสีดำหรือน้ำตาล ขนพู่หางสีดำ น้ำตาลแดง เขาและกีบสีดำหรือน้ำตาล ตะโหนักมีขนาดเล็กจนถึงขนาดโต น้ำหนักโตเต็มที่เพศผู้น้ำหนักประมาณ 350-400 กิโลกรัม เพศ

เมียประมาณ 230-280 กิโลกรัม แหล่งเลี้ยงจังหวัดนครศรีธรรมราชตรัง พัทลุง กระบี่ และสงขลา

ประเมินพันธุ์ โคพื้นเมืองเป็นโคขนาดเล็ก มีความทนต่อสภาพแวดล้อม โรคและแมลง เติบโตช้า ตอบสนองต่อการขุนอาหารต่ำ โคพื้นเมืองแต่ละภาคเลี้ยงเพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น เลี้ยงเพื่อการกีฬาวัวชน ไกลาน และเพื่อการใช้แรงงาน เป็นต้น

2.5 โคเนื้อพันธุ์ยุโรปที่สำคัญ

2.5.1. พันธุ์ชอร์ทฮอร์น (Shorthorn)

จุดกำเนิด เกิดในประเทศอังกฤษตอนเหนือ

ลักษณะทั่วไป มีขนาดใหญ่ที่สุด ตัวผู้มีน้ำหนักถึง 1,000 กิโลกรัม ส่วนตัวเมียหนักเฉลี่ย 800 กิโลกรัม หน้าสั้นขนขรุขระยิก จมูกกว้าง เขาโค้งเข้าข้างในและเบนลงล่าง คอสั้น รูปร่างเป็นเหลี่ยมเป็นมุม ลำตัวกว้างและลึก โคพันธุ์นี้มีสีแดงขาว และแดงแกมขาวหรือสีโรน (Roan)

ประเมินพันธุ์ เป็นโคเนื้อขนาดใหญ่ตัวเมียให้นมดีเช่นกัน มีอารมณ์ดีและเชื่อง สมาคมนักปรับปรุงพันธุ์โค Shorthorn ก่อตั้งในปี ค.ศ.1882 โคเนื้อพันธุ์ชอร์ทฮอร์นนี้ในตอนแรกมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นโคเนกประสงค์

2.5.2. เฮอร์ฟอร์ด (Hereford)

จุดกำเนิด เกิดที่เมืองเฮอร์ฟอร์ด ในประเทศอังกฤษ อันเป็นบริเวณพื้นที่ราบกว้างใหญ่อุดมสมบูรณ์และมีหุบเขาที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์

ลักษณะทั่วไป ป็นโคขนาดใหญ่ตัวผู้หนักเฉลี่ย 1,000 กิโลกรัม และตัวเมียหนักเฉลี่ย 860 กิโลกรัม รูปร่างหนาเตี้ยและสั้น หน้าขาวบริเวณนอกเหนียงคอ และบริเวณพื้นที่ท้องมีสีขาวด้วยเขามีขนาดใหญ่ปานกลาง คอแข็งยาวโค้งตักกว้างแล้วเบนลงล่าง นิสัยเชื่องและงู้ง่าย

ประเมินพันธุ์ ทนสภาพแวดล้อมในทุ่งหญ้าได้ดี เดินทางได้ไกล สามารถให้ลูกได้มากกว่าโคเนื้อยุโรปอื่นๆ ในสภาพการจัดการที่ไม่ดี หน้าขาวเป็นลักษณะเด่นและข้มสีอื่นเมื่อผสมพันธุ์กับพันธุ์อื่นๆ สมาคมนักปรับปรุงพันธุ์เฮอร์ฟอร์ด ก่อตั้งในปี ค.ศ.1881

2.5.3. อเบอร์ดีนแองกัส (Aberdeen-Angus)

จุดกำเนิด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศสกอตแลนด์ ซึ่งเป็นภูมิประเทศที่ทุรกันดาร

ลักษณะทั่วไป มีขนาดกลางตัวผู้หนักประมาณ 900 กิโลกรัม และตัวเมียเฉลี่ยหนักประมาณ 720 กิโลกรัม คอสั้นไม่มีเงา ขนสั้นอ่อนนุ่มสีดำ หน้าจุ่มลงเล็กน้อย นิสัยตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

ประเมินพันธุ์ ผสมพันธุ์ได้เร็ว แม่พันธุ์เลี้ยงลูกได้ดี และให้นมดีเกือบเท่าเทียมกับพันธุ์ช็อตฮอร์น เนื่องจากโคพันธุ์นี้มีไขมันในกล้ามเนื้อมากกว่าพันธุ์อื่น ทำให้เนื้อมีคุณภาพดี

2.5.4. ชาโรเลส์ (Charolais)

จุดกำเนิด ประเทศฝรั่งเศส

ลักษณะทั่วไป โคพันธุ์นี้มีขนาดใหญ่ที่สุดพันธุ์หนึ่ง ตัวผู้หนักประมาณ 1,000 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 850 กิโลกรัม คอสั้นรูปร่างยาวเพรียวกว่าพันธุ์อื่น เพราะเคยใช้เป็นโคงานในประเทศกำเนิด ขาวและสูง โดยทั่วไปมีเขามีสีครีมตลอดลำตัว

ประเมินพันธุ์ เป็นโคที่เจริญเติบโตเร็ว แม่โคให้นมดี เลี้ยงลูกเก่ง สามารถผสมข้ามพันธุ์ ให้ลูกผสมที่มีคุณภาพดีและโตเร็ว สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีพอสมควร

2.5.5. ลิมัวซิน (Limousine)

จุดกำเนิด เกิดในจังหวัดลิมัวซินี ประเทศฝรั่งเศส

ลักษณะทั่วไป มีสีเหลืองอ่อนตลอดตัว บริเวณขอบตาและจมูกมีสีอ่อนกว่าลำตัว เขามีลักษณะขนานกับพื้นยื่นออกมาและโค้งงอขึ้นข้างบน ลำตัวยาวมีกล้ามเนื้อสะโพกมากเป็นพิเศษ เพราะเคยใช้เป็นโคงานมาก่อน หน้าตาสั้นแต่มีหน้าผากกว้าง คอสั้น ตะโหนดสูงแต่ไม่เด่นชัด

ประเมินพันธุ์ มีอัตราการเจริญเติบโตเร็วปรับปรุงมาเพื่อใช้ขุนในทุ่งโดยเฉพาะ ลูกโคแรกเกิดมีน้ำหนักสูงมาก

2.5.6. พันธุ์เดวอน (Devon)

จุดกำเนิด แถบตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศอังกฤษ

ลักษณะทั่วไป เป็นโคที่มีสีแดง ลำตัวเหมือนสีทับทิม โดยมีสีอ่อนจากด้านหัวหาลำตัว ซึ่งมีสีเข้มขึ้น โคพันธุ์นี้จะมีทั้งมีเขาและไม่มีเขา ปกติจะมีเขาเล็กๆ สั้นๆ โค้งลงไปหาใบหูข้างหน้าหรือข้างหลัง พ่อโคหนัก 1,100 – 1,400 กิโลกรัม แม่โคหนัก 700 – 800 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ เป็นโคเนื้อที่มีความสำคัญพันธุ์หนึ่งของอังกฤษ เพราะสามารถใช้ได้ทั้งนมและเนื้อ จะเรียกว่า รูบี้เดวอน (Ruby Devon) นำนมใช้ผลิตเนย

2.5.7. พันธุ์เรดโพล (Red poll)

จุดกำเนิด ประเทศ อังกฤษ

ลักษณะทั่วไป เป็นโคที่มีสีแดงเข้ม พูหาง และเต้านมอาจมีสีขาวที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ไม่มีเขา เป็นโคนขนาดกลาง พ่อโคหนักประมาณ 1,000 กิโลกรัม แม่โคหนักประมาณ 750 กิโลกรัม มีเปอร์เซ็นต์ซากสูง

ประเมินพันธุ์ เกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างพันธุ์ ที่มีอยู่ในเขตนอร์ฟอล์ก (Norfolk) กับพันธุ์ในเขตซัพฟอล์ก (Suffolk) โคนอร์ฟอล์ก เป็นโคที่มีขนาดเล็ก มีเขา ทนทาน เลี้ยงง่าย เป็นโคเนื้อโตเต็มวัยเร็ว และขุนอ้วนเร็ว โคซัพฟอล์ก เป็นโคนม ไม่มีเขา โดยธรรมชาติ สีนํ้าตาลทึบ ลำตัวยาวมีสีแดง

2.5.8. พันธุ์บลอนด์ดากีแตน (Blonde d'Aquitaine)

จุดกำเนิด ประเทศฝรั่งเศสทางภาคใต้ติดกับเทือกเขาพีเรนีส และชายแดนสเปน เกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างโคพันธุ์กาโตนี ซึ่งเป็นโคใช้งาน กับโคพันธุ์เดกซีและโคพันธุ์บลอนด์เดพีเรนีส

ลักษณะทั่วไป มีสีทอง (blonde) ร่างกายส่วนหน้าค่อนข้างใหญ่แบบโคใช้งาน ลำตัวยาว มีมัดกล้ามเนื้อเด่นชัด เป็นโคที่มีขนาดใหญ่ พ่อโคหนัก 1,200–1,500 กิโลกรัม แม่โคหนัก ประมาณ 850–1,100 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ เป็นโคที่มีน้ำหนักใหญ่ แม่โคเลี้ยงลูกเก่ง เปอร์เซ็นต์ซากสูงเจริญเติบโตเร็ว น้ำหนักแรกคลอดลูกค่อนข้างสูง

2.5.9. พันธุ์แมงอ็องยู (Maine-Anjou)

จุดกำเนิด ประเทศฝรั่งเศส เกิดจากการผสมระหว่างโคเนื้อพื้นเมือง พันธุ์มังแซลของฝรั่งเศส กับโคเนื้อคูแรมชอร์ทฮอร์นของอังกฤษ

ลักษณะทั่วไป ส่วนหัวมีหน้าผากกว้าง มีเขาขาวปานกลางงุ้มไปข้างหน้า หัวมีสีแดง และบริเวณรอบตาสีแดง ลำตัวลึกและกว้าง มีกล้ามเนื้อมาก หลังกว้าง ซี่โครงขยายกว้าง กล้ามเนื้อสะโพกกว้าง ขาแข็งแรง

ประเมินพันธุ์ เป็นโคที่มีขนาดใหญ่ พ่อโคหนักประมาณ 1,100 - 1,500 กิโลกรัม แม่โคหนักประมาณ 750–850 กิโลกรัม เติบโตเร็ว ซากมีขนาดใหญ่ เป็นที่ต้องการของตลาด เนื้อมีคุณภาพสูง

2.5.10. พันธุ์ซาลาร์ (Saler's หรือ Sa'laie)

จุดกำเนิด ทางภาคกลางของประเทศฝรั่งเศส เมืองซาร์แลร์

ลักษณะทั่วไป เป็นโคที่มีสีแดงเข้ม ถึงสีดำ เป็นโคที่มีเขา พ่อโคหนักประมาณ 1,000 – 1,300 กิโลกรัม แม่โคหนักประมาณ 650 – 900 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ โคพันธุ์ซาร์แลร์ เดิมเป็นทั้งโคเนื้อ โคงาน และโคนม ปัจจุบันส่วนใหญ่เลี้ยงเป็นโคเนื้อ เจริญเติบโตเร็ว เปรอร์เซ็นต์ซากสูง เป็นที่ต้องการของตลาด

2.5.11. พันธุ์นอร์มันดี (Normande)

จุดกำเนิด ประเทศฝรั่งเศส

ลักษณะทั่วไป ลักษณะเด่นประจำพันธุ์ที่เด่นชัด คือจะมีสีเข้มคล้ายแว่นตารอบดวงตาทั้งสองข้าง หน้ามีสีขาว ลำตัวจะมีแดงเข้ม น้ำตาล และดำแต้ม อยู่บนพื้นสีขาว พ่อโคหนักประมาณ 1,000 – 1,200 กิโลกรัม แม่โคหนักประมาณ 700 – 800 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ เป็นโคกึ่งเนื้อกึ่งนม สามารถเลี้ยงได้ทั้งในเขตหนาวและเขตร้อน ให้นม 6,595 กิโลกรัมต่อระยะการให้นม

2.5.12. พันธุ์ซิมเมนทอล (Simmental)

จุดกำเนิด ถิ่นกำเนิด ในหุบเขาซิมเมน (Siommen) ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ นิยมเลี้ยงกันในประเทศยุโรป และออสเตรเลีย

ลักษณะทั่วไป มีสีน้ำตาลหรือแดงเข้ม ไปจนถึงสีฟางหรือเหลืองทอง และมีสีขาวกระจายแทรกทั่วไป หน้าขาว ท้องขาว เป็นโคที่มีขนาดใหญ่ ลำตัวยาว ลึก บั้นท้ายใหญ่ พ่อโคหนักประมาณ 1,100 – 1,300 กิโลกรัม แม่โคหนักประมาณ 650 – 800 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ กรมปศุสัตว์นำน้ำเชื้อโคพันธุ์นี้มาให้บริการผสมเทียม เพื่อเป็นทางเลือกให้เกษตรกรที่ต้องการเลี้ยงโค เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งเป็นโคนมและโคเนื้อ ในเยอรมัน เรียกว่า พันธุ์เฟลวี ปรับปรุงเป็นโคกึ่งเนื้อกึ่งนม

2.5.13. พันธุ์ชอานินา (Chianina)

จุดกำเนิด จังหวัดทัสคานี (Province of Tuscany) ประเทศอิตาลี

ลักษณะทั่วไป มีลำตัวสีขาว ลีนดำ จมูกและขอบตาดำ พู่หางดำ หงอนดำ ยกเว้นส่วนใต้

ห้องเป็นโคที่มีลักษณะหลายอย่างที่แตกต่างกันจากโคยุโรปอื่นๆ เช่น เป็นโคที่มีขนาดใหญ่ที่สุด พ่อโคหนัก 1,800 กิโลกรัม โคตัวเมียหนัก 1,070 กิโลกรัม ลำตัวกว้างและยาว ไม่มีเหนียง หัวเรียวเล็ก มีกล้ามเนื้อขาเรียวยาวไม่เป็นก้อนนูน

ประเมินพันธุ์ เป็นโคที่มีขนาดใหญ่ การเป็นหนุ่มสาวช้ากว่าโคยุโรปพันธุ์อื่นๆ และเคยเป็นไคงานมาก่อน จึงมีกึบและขาที่แข็งแรง ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี

2.5.14. พันธุ์มาร์ชเกียนา (Marchigiana)

จุดกำเนิด เป็นโคที่อยู่แถบตอนกลางของประเทศอิตาลี

ลักษณะทั่วไป เป็นโคที่มีลักษณะคล้ายโคพันธุ์ชิวานินา แต่มีกระดูกเล็กกว่า ขาสั้นกว่า ลำตัวสีขาวไปถึงสีเทา ขนสั้น หนังสีเข้ม ลิ้น จมูก และส่วนที่ไม่มีขนปกคลุมจะมีสีดำ พู่หางและรอบตาสีเข้ม ปลายเขาสีดำ ส่วนโคนเขาสีเหลือง โคตัวผู้หนักประมาณ 1,300 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 650–750 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการคัดเลือกไม่ให้มีเขา และในอิตาลีมีการคัดเลือกให้มีอายุโตเต็มวัยเร็ว ให้ลูกตัวแรกเร็ว และมีความสมบูรณ์พันธุ์สูง

2.5.15. พันธุ์เกลฟี (Gelbvieh)

จุดกำเนิด ตอนเหนือของแคว้นบาวาเรียทางตะวันตกของประเทศเยอรมัน

ลักษณะทั่วไป มีสีตั้งแต่น้ำตาลอมเหลือง จนถึงสีแดงอ่อน หนังสีเข้ม มีเขา ตัวผู้โตเต็มที่หนักประมาณ 1,100–1,200 กิโลกรัม ตัวเมียหนักประมาณ 700–900 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ เป็นโคเอนกประสงค์ คือให้ทั้งนม เนื้อ และใช้งาน ในสหรัฐอเมริกาได้คัดเลือกพันธุ์ไม่ให้มีเขา

2.5.16. พันธุ์พินซ์เกอร์ (Pinzgauer)

จุดกำเนิด เป็นโคเนื้อพื้นเมืองแถบแอลไพน์ (Alpine) ของออสเตรีย และเยอรมันตอนใต้

ลักษณะทั่วไป ลำตัวเป็นสีแดงเปลือกเกลี้ยง หรือน้ำตาล มีแถบสีขาวบนหลังตลอดจนลงไปถึงก้นและรวมข้อขา พู่หางสีขาว ขนเรียบ ตัวผู้โตเต็มที่หนัก 900 กิโลกรัม ตัวเมียหนัก 450–720 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ เป็นโคกึ่งเนื้อกึ่งนม ให้นมเฉลี่ย 4,000 - 5,000 กิโลกรัม ต่อระยะการให้นม มีหนังยึดได้สามารถป้องกันเห็บและแมลงได้ดี เลี้ยงลูกเก่ง

2.5.17. พันธุ์เบลเยียมบลู (Belgian Blue)

จุดกำเนิด ภาคกลางและแถบตอนบนของเบลเยียม เกิดจากการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างโคท้องถิ่นที่มีลายสีแดงและลายสีดำกับโคพันธุ์ซอร์ทฮอร์นจากอังกฤษ

ลักษณะทั่วไป โคพันธุ์นี้มีขนาดใหญ่ กล้ามเนื้อแต่ละส่วนนูนเห็นเด่นชัด ใหญ่ หลังสั้นและสะโพกเต็มไปด้วยมัดกล้ามเนื้อ สันหลังเป็นแนวตรง สะโพกลาดลง โคนหางยื่นโผล่ออกมาเห็นเด่นชัด หนังละเอียด ขาเล็กแต่แข็งแรง มีสีตั้งแต่ขาว เหลืองนํ้าเงินหรือดำ เมื่อเปรียบเทียบกับโคพันธุ์ชาร์โรเลส์แล้ว โคเบลเยียมบลูมีกล้ามเนื้อมากกว่า พ่อโคหนัก 1,100–1,300 กิโลกรัม แม่โคหนัก 700–800 กิโลกรัม

ประเมินพันธุ์ มีอายุโคเต็มวัยช้ากว่าพันธุ์ชาร์โรเลส์ เจริญเติบโตเร็ว ช่วงห่างการให้ลูก และอัตราการตายของลูกโค เท่ากับพันธุ์ชาร์โรเลส์ มีปัญหาการคลอดยากมาก มักต้องผ่าลูกออก

2.6 โคเนื้อพันธุ์ผสมที่สำคัญ

โคเนื้อพันธุ์ผสมที่สำคัญ ส่วนมากเป็นลูกผสมที่เกิดจากโคชีบูกับโคยุโรปเพื่อการเกิดพลังอัดแฉหรือ Hybrid Vigor ดีกว่าพ่อแม่ ได้แก่ พันธุ์ซานตาเกอทรูดิช บีฟมาสเตอร์ เบรกกัสชาร์เบรีย บราห์ฟอร์ด และดราฟมาสเตอร์ เป็นต้น

2.6.1. ซานตาเกอทรูดิช (Santa Gertrudis)

จุดกำเนิด ฟาร์มปศุสัตว์ King ในสหรัฐอเมริกา

ลักษณะทั่วไป มีสีแดงมะฮอกกานีตลอดตัว มีขนาดใหญ่ เติบโตเร็ว ส่วนมากมีเขาผิวหนังกีบขรุขระ มีเหนียงคอ และหนังหุ้มลิ้นค่อนข้างมาก ขนสั้นในฤดูอากาศอบอุ่น และขนยาวในฤดูอากาศหนาว

ประเมินพันธุ์ มีเลือดผสมระหว่างเลือดอเมริกันบราห์มัน 3/8 และซ็อตฮอร์น 5/8 มีกำเนิดมาจากพ่อพันธุ์ Monkey เพียงตัวเดียว สมาคมนักปรับปรุงพันธุ์ก่อตั้งในปี ค.ศ. 1951

2.6.2. บีฟมาสเตอร์ (Beefmaster)

จุดกำเนิด ฟาร์มปศุสัตว์ Lasater รัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา

ลักษณะทั่วไป มีขนาดใหญ่โตรวดเร็วมากแม่โคเลี้ยงลูกดี มีสีหลายสี แต่ส่วนใหญ่มีสีแดง และมักจะมีเขาเจริญและปรับตัวในสภาพภูมิประเทศได้ดีกว่าโคเลือดยุโรปอื่นๆ

ประเมิณพันธุ์ มีเลือดผสมระหว่างอเมริกันบราห์มัน $1/2$, เฮอร์ฟอร์ด $1/2$, ช้อนฮอร์น $1/2$ มีการคัดเลือกลักษณะสมรรถภาพต่าง ๆ ยกเว้นลักษณะ สี ขน จึงทำให้มีความแปรปรวนสูงในเรื่องสีลำตัว

2.6.3. พันธุ์ดราฟมาสเตอร์ (Drafter)

จุดกำเนิด ออสเตรเลีย

ลักษณะทั่วไปและการประเมิณพันธุ์ ปรับปรุงเพื่อให้ทนต่อสภาพแวดล้อมทุรกันดารในออสเตรเลีย โดยเป็นเลือดผสมระหว่างฝูงโคอเมริกันบราห์มัน, เฮอร์ฟอร์ด, และช้อนฮอร์น

2.6.4. พันธุ์แบรงกัส (Brangus)

จุดกำเนิด สหรัฐอเมริกา

ลักษณะทั่วไป มีสีดำบริเวณลำตัว ไม่มีเขา ลำตัวเป็นเหลี่ยมน้อยกว่าพันธุ์แองกัส มีขนาดค่อนข้างใหญ่ หูเล็กซี่ออกนอกตัว หน้าผากกว้างและมีหน้ายาวพอประมาณ คอสั้น เหนียงคอใหญ่และหนา ขึ้นออกมา ใหญ่กว้างสูง ออกกว้างและใหญ่

ประเมิณพันธุ์ เป็นโคเลือดผสมระหว่างอเมริกันบราห์มัน $3/8$ และแองกัส $5/8$ โตเร็ว และทนร้อนได้ดี สมาคมปรับปรุงพันธุ์แบรงกัสก่อตั้งในปี ค.ศ.1949 ลักษณะ ไม่มีเขาและสีดำเป็นลักษณะเด่น

2.6.5. พันธุ์ชาร์เบรย์ (Charbray)

จุดกำเนิด สหรัฐอเมริกา

ลักษณะทั่วไป มีสีขาวไปจนถึงสีครีม มีเขา โตเร็ว ทนร้อนได้ดี หูเล็กซี่ออกด้านข้าง ลำตัวหนาและลึกกว่าพันธุ์ Charolais ไม่มีตะโพนก หน้าสั้นเล็กน้อย ขนขยุกขยิกแต่ไม่มากนัก ขนอ่อนนุ่มยาวขนาดปานกลาง

ประเมิณพันธุ์ เป็นลูกเลือดผสมระหว่างโคพันธุ์ เนื่องจากให้ลูกที่โตเร็ว มีเนื้อแดงมาก

2.6.6. พันธุ์บราฟอร์ด (Braford)

จุดกำเนิด สหรัฐอเมริกา

ลักษณะทั่วไป มีสีคล้ายโคเฮอร์ฟอร์ด แต่มีขนสั้นกว่า บริเวณส่วนท้ายมีลักษณะเหมือนโคบราห์มันมาก หน้าและหูยาวกว่าเฮอร์ฟอร์ด เขามีลักษณะคล้ายของเฮอร์ฟอร์ด แต่โค้งพุ่งขึ้นด้านบน

ประเมิณพันธุ์ เดิมโตเร็วทนร้อนได้ดี เป็นโคเลือดผสมระหว่างโคพันธุ์อเมริกัน บราห์มัน

3/8 และเซอร์ฟอร์ด 5/8 การปรับปรุงพันธุ์เน้นเรื่องการผสมแบบชิดสายพันธุ์หรือสายตระกูล (line breeding) การปรับด้านการเจริญเติบโต การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และการใช้อาหารประสิทธิภาพมากที่สุด

2.6.7. พันธุ์ซิมบราห์ (Simbrah)

จุดกำเนิด สหรัฐอเมริกา

ลักษณะทั่วไป มีสีคล้ายโคซิมเมนทอล แต่บริเวณส่วนท้ายคล้ายโคพันธุ์บราห์มันมาก มีเหนียงคอและลิ้นที่ย่อนยานเล็กน้อย ไม่มีตะโหนก

ประเมินพันธุ์ ซิมบราห์พันธุ์แท้มีสายเลือดโคบราห์มัน 37.5% ซิมเมนทอล 62.5% เติบโตเร็ว ทนร้อนและโรคแมลง และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี

2.6.8. โคพันธุ์ตาก (Tak Beef Cattle)

จุดกำเนิด เป็นโคลูกผสมระหว่างพันธุ์ชาร์โรเลส์กับพันธุ์บราห์มัน โดยกรมปศุสัตว์ได้มอบหมายให้ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ตากทำการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ให้เป็นโคเนื้อพันธุ์ใหม่ที่โตเร็ว เนื้อนุ่ม โคพันธุ์ชาร์โรเลส์ 62.50% อเมริกันบราห์มัน 37.50%

ลักษณะทั่วไปและประเมินพันธุ์ โคพันธุ์ตากที่ปรับปรุงพันธุ์เป็นโคเนื้อที่โตเร็วเลี้ยงง่าย ทนทานต่อสภาพอากาศร้อนของประเทศไทย และให้เนื้อคุณภาพดี สอดคล้องความต้องการของตลาดเนื้อโคชั้นสูงได้ มีสีน้ำตาลอ่อนคล้ายสีทอง มีลักษณะลำตัวคล้ายโคพันธุ์ชาร์โรเลส์ เป็นโคขนาดกลาง เพศผู้โตเต็มที่น้ำหนักประมาณ 900 - 1,000 กิโลกรัม เพศเมียหนักประมาณ 600 - 700 กิโลกรัม

2.6.9. พันธุ์กบินทร์บุรี

จุดกำเนิด เป็นโคลูกผสมระหว่างพันธุ์ซิมเมนทอลกับพันธุ์บราห์มัน โดยกรมปศุสัตว์ได้มอบหมายให้ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ปราจีนบุรี ทำการสร้างโคพันธุ์ใหม่ให้เป็นโคกึ่งเนื้อกึ่งนม

ลักษณะทั่วไปและประเมินพันธุ์ โคพันธุ์กบินทร์บุรี มีสีแดงคล้าย โคพันธุ์ซิมเมนทอล เป็นโคขนาดกลาง เพศผู้โตเต็มที่ น้ำหนักประมาณ 900 - 1,000 กิโลกรัม เพศเมียหนักประมาณ 600 - 700 กิโลกรัม โคพันธุ์นี้มีข้อดีคือ หากเลี้ยงแบบโคเนื้อมีการเติบโตเร็ว หากมีขนาดใหญ่ที่สอดคล้องความต้องการของตลาดเนื้อโคคุณภาพดีได้ ทนทานต่อสภาพอากาศร้อนได้ดีพอสมควร เหมาะที่จะนำมาผสมกับแม่โคพื้นเมือง

2.6.10. โคพันธุ์กำแพงแสน (Kampangsai)

จุดกำเนิด เป็นโคพันธุ์ใหม่ปรับปรุงโดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีสายเลือดพื้นเมือง 25% บราห์มัน 25% และชาร์โรเลส์ 50%

ลักษณะทั่วไปและประเมินพันธุ์ มีสีขาว ขาวครีม ไปจนถึงสีเหลืองอ่อน เนียงคอและหนังหุ้มลิ้นห้อยยานเล็กน้อย ลูกโคที่มีระดับสายเลือดดังกล่าว และมีลักษณะโครงสร้างเข้ามาตรฐานก็สามารถขจัดทะเบียนรับรองเป็นโคพันธุ์กำแพงแสนได้จากสมาคมโคเนื้อกำแพงแสนเพศผู้โตเต็มที่ น้ำหนักประมาณ 800-900 กิโลกรัม เพศเมียหนักประมาณ 500-600 กิโลกรัม

2.7 กระบือแม่น้ำพันธุ์ที่สำคัญ

2.7.1. พันธุ์จ่าฟาราบีดี

ถิ่นกำเนิด ประเทศอินเดียทางตะวันตกในรัฐกุจราต พบในป่าเกอร์ บางทีเรียกพันธุ์นี้ว่าพันธุ์เกอร์

ประเทศที่เลี้ยงกันมาก อินเดีย

ขนาดน้ำหนัก ตัวผู้ 590 กิโลกรัม ตัวเมีย 454 กิโลกรัม

รูปร่างหน้าตา หน้าผากนูนเด่น รูปร่างใหญ่ กระดูกใหญ่ ลำตัวยาวแต่ไม่ค่อยหนา เนียงคอใหญ่ เขาหักลงต่ำ แต่ปลายงอนขึ้นบน

สี ดำ ส่วนใหญ่มีสีขาวบริเวณหน้าขา และคอ

ประโยชน์ ให้นมดีมาก คือเฉลี่ยวันละ 13-18 ลิตรต่อวัน นมมีไขมันสูง ตัวผู้ถูกเลี้ยงไว้ใช้งาน ส่วนนมรีดเอาไขมันมาทำเนย

2.7.2. พันธุ์เซอร์ราตี

ถิ่นกำเนิด ทางชายฝั่งทะเลตะวันตก ของประเทศอินเดียในตำบลเซอร์ราตี รัฐกุจราต

ประเทศที่เลี้ยงกันมาก อินเดีย

ขนาดและน้ำหนัก เพศผู้ประมาณ 499 กิโลกรัม เพศเมียประมาณ 408 กิโลกรัม

รูปร่างหน้าตา หัวกว้างและยาว รูปร่างสวยงามปานกลาง หลังตรง ตาขนเด่นแจ่มใส เขามีขนาดกลางลู่ลงมาแนบหัวแล้วอู้นเล็กน้อย หนังหนาและยืดหยุ่นได้

สี น้ำตาลหรือดำ อาจมีสีขาวบริเวณอกและขากรรไกร

ประโยชน์ ให้นมมากเฉลี่ย 1,700 ลิตรต่อช่วงการให้นม นมมีไขมัน 7.25% กระบือพันธุ์ที่

จริงๆ บางตัวให้นมเฉลี่ยถึง 2,200–2,800 ลิตรต่อช่วงการให้นม นาน 10 เดือน นำนมจากกระบือพันธุ์นี้ส่วนใหญ่จะถูกนำเข้าสู่โรงงานทำผลิตภัณฑ์นมและเป็นที่ต้องการของโรงงานมาก

2.7.3. พันธุ์เมห์सान่า

ถิ่นกำเนิด ในตำบลเมห์सान่าของรัฐกุจارات และบริเวณใกล้เคียง

ประเทศที่เลี้ยงกันมาก อินเดียตะวันตก

ขนาดและน้ำหนัก เพศผู้ 567 กิโลกรัม เพศเมีย 431 กิโลกรัม

รูปร่างหน้าตา กระบือพันธุ์นี้เกิดจากการผสมระหว่างกระบือมูร่าห์และกระบือเชอราติ เขามีลักษณะเหมือนมูร่าห์แต่ยาวกว่าและโค้งงอน้อยกว่า หัวมีขนาดใหญ่กว่าขนาดร่างกายปานกลางไม่ใหญ่โตนัก

สี อาจมีสีดำหรือน้ำตาล บางทีมีสีขาวคาดบริเวณหน้าอก ขาและหน้าผาก

ประโยชน์ ให้นมดี กินอาหารเก่ง นิยมเลี้ยงไว้รีดนม

2.7.4. พันธุ์มูร่าห์

ถิ่นกำเนิด ทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย อาทิ รัฐอุตตรา, ปราदेश, ฮาเรียนา, ปัญจาบ นอกจากนี้ยังพบอยู่ในปากีสถาน

ประเทศที่เลี้ยงกันมาก อินเดียและปากีสถาน

ขนาดและน้ำหนัก เพศผู้หนัก 567 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 431 กิโลกรัม

รูปร่างหน้าตา หัวขนาดเล็กเมื่อเทียบกับตัว ลำตัวใหญ่กว้างและลึก หน้าผากกว้างและนูนเล็กน้อย หน้าไม่มีขนสีขาวเขาบิดเป็นเกลียวโค้งไปทางด้านหลังและม้วนเข้าข้างใน หลังตรงกว้างและสั้นคอบาง

สี ดำสนิท บางตัวมีสีน้ำตาลหรือเทาแต่น้อยมาก

ประโยชน์ เป็นพันธุ์ที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะให้นมมากที่สุดในบรรดากระบือนมด้วยกัน คือให้มากถึง 2,300–3,400 ลิตรต่อช่วงการให้นม นอกจากนี้ยังพบว่าฟาร์มของรัฐบาลนิยมเลี้ยงพันธุ์นี้กันมาก รัฐบาลยอมให้จดทะเบียนเป็นพันธุ์แท้

2.7.5. พันธุ์กุนดิ

ถิ่นกำเนิด บริเวณแม่น้ำฮิสตัลในประเทศปากีสถาน

ประเทศที่เลี้ยงกันมาก ปากีสถาน

ขนาดและน้ำหนัก ตัวผู้หนักเฉลี่ย 600 กิโลกรัม และตัวเมียหนักเฉลี่ย 500 กิโลกรัม
รูปร่างหน้าตา หน้าผากนูนเล็กน้อย ลำตัวคล้ายกับมูราห์ ตามีขนาดเล็กแต่
ประกายสดใสอยู่เสมอ เขาหน้าบริเวณโคน และเล็กเป็นเกลียวตรงปลาย ทำให้มองดูคล้ายๆ เบ็ดตกปลา
สี ส่วนใหญ่มีสีดำ บางตัวมีสีน้ำตาลอ่อน
ประโยชน์ ใช้รีดนมซึ่งเฉลี่ยให้นมวันละประมาณ 8–16 ลิตร ตัวผู้ไว้ใช้งานและไว้บริโภค
เป็นอาหาร

2.7.6. พันธุ์ลินี/ราวี

ถิ่นกำเนิด ปากีสถาน เดิมเป็น 2 พันธุ์ แต่ภายหลังเรียกรวมเป็นพันธุ์เดียวกัน
ประเทศที่เลี้ยงกันมาก ปากีสถาน
ลักษณะ แยกอธิบายตามพันธุ์ดังนี้
ขนาดและน้ำหนัก แยกตามเพศและพันธุ์ดังนี้
1) พันธุ์ลินี น้ำหนัก เพศผู้ 590 กิโลกรัม เพศเมีย 454 กิโลกรัม
2) พันธุ์ราวี น้ำหนักเพศผู้ 680 กิโลกรัม เพศเมีย 635 กิโลกรัม
รูปร่างหน้าตา
1. พันธุ์ลินี ขนาดปานกลาง หัวยาวและนูนเด่นบริเวณส่วนบน ตาลึกและขนาดจมูก
ปานกลาง เขาเล็กและคว้นเป็นเกลียวแน่นมาก คอยาวเล็กและบาง
2. พันธุ์ราวี รูปร่างหน้าใหญ่ หัวใหญ่และนูนเล็กน้อย หน้าผากแบน สันจมูกกว้าง โคน
เขาเป็นร่องมองเห็นได้ชัดเจนมาจรดที่ขากรรไกรทั้งสองข้าง
สี
1) พันธุ์ลินี สีดำเหมือนมูราห์ บางตัวสีน้ำตาล มีสีขาวที่หน้าผาก บริเวณจมูก หน้าและขา
พู่หางมีสีขาว
2) พันธุ์ราวี สีดำ มีสีขาวที่หน้าผาก จมูกและขา พู่หางมีสีขาว
ประโยชน์ ทั้ง 2 ชนิดมีไว้รีดนม

2.7.6 พันธุ์นากพูรี

ถิ่นกำเนิด ทางตอนใต้ ภาคกลางและภาคตะวันออกของอินเดีย
ประเทศที่เลี้ยงกันมาก อินเดีย
ขนาดและน้ำหนัก แยกตามเพศดังนี้
เพศผู้หนัก 522 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 408 กิโลกรัม

รูปร่างหน้าตา หน้ายาวคอบางและแคบ เขามางโคงไปด้านหลังของลำตัว ลำตัวเล็กกว่าพันธุ์อื่นๆ หางยาวเลื้อยข้อขาไปเล็กน้อยและมีกีบเท้าที่แข็งแรงมาก

สี ดำเป็นส่วนใหญ่ แต่บางตัวมีสีขาว ตามหน้า ขาและพู่หาง

ประโยชน์ ให้นมดีปานกลาง คือ วันละ 5 – 10 ลิตร เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่อดทนมากและกินน้ำน้อยกว่าพันธุ์อื่น จึงนิยมเลี้ยงไว้ทำงานหนักๆ แต่กระบือชนิดนี้มักทำงานช้า สำหรับพันธุ์อื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีถิ่นกำเนิดจากอินเดีย เลี้ยงกันมากในอินเดีย เช่น พันธุ์ทาดา พันธุ์พาราเกมิดี พันธุ์บาดาวารี

2.8 พันธุ์กระบือปลัก หรือกระบือหนองน้ำที่สำคัญ

หมายถึงกระบือที่เลี้ยงกันส่วนใหญ่ในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ จีน เขมร ฯลฯ ส่วนใหญ่เกษตรกรเลี้ยงไว้ใช้งานในนาข้าว และบริโภคเนื้อ กระบือพวกนี้ชอบนอนปลักน้ำที่มีโคลนตมอยู่มากๆ เวลาอากาศร้อน ทำงานได้ดีในนาหรือที่มีน้ำขัง จึงนิยมเรียกชื่อตามอุปนิสัยของมัน

ลักษณะทั่วไป กระบือปลัก

รูปร่างและขนาด กระบือไทยจัดเป็นกระบือปลักที่มีรูปร่างแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ถิ่นที่เลี้ยง และยังขึ้นอยู่กับอาหารและการจัดการด้วย อย่างไรก็ตามกระบือไทยมีรูปร่างลักษณะขนาดคล้ายกระบือในกัมพูชา ลาว เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และจีน

หัว ลักษณะค่อนข้างยาว มีขน ใบหน้าแคบ

เขา มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รูปร่างแตกต่างกัน บางตัวเขาโคงเป็นวงพระจันทร์ บางตัวเขาถูก เราเรียก “ควายทุย”

ใหญ่ กว้าง อวบ แข็งแรง ลำตัว ใหญ่ กว้าง มีท้องกาง ความยาวเมื่อเปรียบเทียบกับความกว้างจัดว่าสั้น

แนวสันหลังและบันท้าย ไม่เป็นเส้นตรง ท้องย้อย บันท้ายลาด

ผิวหนัง หนามีสีเทาแก่แต่ไม่ถึงกับดำ ขนปากคลุมยาวและค่อนข้างหยาบ ที่เท้าทั้ง 4 และใบหน้ามีขนมาก บางตัวมีขนสีขาว ผิวหนังสีชมพู (Pink skin) เรียกว่า “**กระบือเผือก**” (White buffalo) แต่ไม่เป็นอัลบิโน (Albino) เพราะว่ามีนัยน์ตาสีดำ

หาง ยาวลงไปถึงโคนขาหลัง หรือยาวกว่าเล็กน้อย พู่หางไม่ค่อยใหญ่นัก

เท้า ใหญ่ กีบใหญ่และแข็งแรง

เต้านมและหัวนม ขนาดเล็ก ในระยะที่ให้นมมีการขยายตัวเพียงเล็กน้อย

ขนาดและน้ำหนัก เพศเมีย 350 - 500 กิโลกรัม เพศผู้ 400 - 650 กิโลกรัม

ความยาวลำตัว เฉลี่ย 156 ซม.

ความสูง เฉลี่ย 136 ซม.

ความยาวรอบอกเฉลี่ย 190 ซม.

การเจริญเติบโต ในขณะที่อาหารอุดมสมบูรณ์ กระบือสามารถเจริญเติบโตได้วันละ 287 กรัม แต่ในขณะเดียวกันในฤดูแห้งแล้งขาดอาหารกระบือจะสูญเสียน้ำหนักไปวันละ 56 กรัม จากการเลี้ยงดูในส่วนราชการ เช่น สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ต่างๆ มีการให้อาหารผสมแก่ลูกกระบือจนถึงหย่านม (7-8 เดือน) กระบือสามารถเจริญเติบโตได้วันละ 480 กรัม

การสืบพันธุ์ โดยทั่วไปกระบือเพศผู้เริ่มผสมพันธุ์เมื่ออายุ 3.5 ปี แม่กระบือเริ่มให้ลูกตัวแรกเมื่ออายุอย่างน้อย 4 ปี และจะให้ลูกถึง 10 ตัวตลอดชีวิตของมัน ปกติอายุขัยของกระบือยาวนานถึง 20 ปี กระบือจะให้ลูกได้ดีมากระหว่างอายุ 8-9 ปี ซึ่งควรจะอยู่ในช่วงของการให้ลูกตัวที่ 5 หรือ 6 แม่กระบือที่ดีควรมีช่วงการตกูกประมาณ 12-18 เดือน หรือให้ลูก

2 ตัวในเวลา 3 ปี

ระยะอุ้มท้อง ประมาณ 287-343 วัน เฉลี่ย 316 วัน

ระยะการให้นม ระยะสั้นที่สุด 21 วัน นานที่สุด 422 วัน เฉลี่ย 394 วัน รีดนมได้วันละ 1 กิโลกรัม

คุณภาพซาก ซากที่เอาอวัยวะภายในออกหมดแล้วในกระบือที่โตเต็มวัย จะมีเปอร์เซ็นต์ซาก 46% เปอร์เซ็นต์เครื่องใน 3% สำหรับเปอร์เซ็นต์ซากในเพศผู้และเมียไม่แตกต่างกัน

อุปนิสัย กระบือเริ่มถูกหัดใช้งานเมื่ออายุประมาณ 3-4 ปี ช่วงการทำงานตลอดชีวิต ระหว่าง 10-16 ปี ส่วนใหญ่จะใช้กระบือไถนา กระบือจะทำงานหนักวันละ 2 เวลา ตอนเช้า 05.00-06.00 น. และตอนบ่าย 13.00-16.00 น. กระบือตัวหนึ่งจะไถนาได้วันละ 0.5 ไร่ ในบางภาค เกษตรกรใช้กระบือเพื่อการทำงาน จากการเปรียบเทียบกับกระบือดำ กระบือเผือกทำงานไม่ทน ส่วนฤดูที่ทำงานเป็นฤดูที่เกษตรกรทำนาอยู่ใน ระหว่างช่วงเดือน พฤษภาคม ถึงกันยายน

เนื่องจากรูปร่างลักษณะกระบือไทยแตกต่างกันไปบ้าง จึงมีชื่อเรียกต่างกันไปในแต่ละภาค
ภาคเหนือ

จังหวัดลำพูน

1. ควายทุย มีลักษณะสีดำ ขนสีดำหนา หน้ายาว ตัวเมียคอกยาว ลำตัวยาวและลึกสูงถึง 140 ซม. เต้านมใหญ่ น้ำหนักประมาณ 450 กก.

2. ควายเขม ขนาดเล็ก ขนและหนังสีเทา คอและลำตัวสั้นกว่าควายทุย สูง 130 ซม. น้ำหนักประมาณ 350 กก.

จังหวัดลำปาง

1. ควายจาม ลักษณะคล้ายกระบือภาคกลาง

2. ควายเขม ขนาดเล็กกว่าควายเขม ที่จังหวัดลำพูน ลำตัวสั้น คอสั้น เขาเล็ก

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กระบือที่มีลักษณะดี คือกระบือที่จังหวัดนครราชสีมา นครพนม ชัยภูมิ อุบลราชธานี เลย อุดรธานี บุรีรัมย์ สุรินทร์ และเป็นพวกที่ถูกไล่ด้อนมายังจังหวัดชลบุรี ทำให้กระบือที่จังหวัดนี้มีลักษณะดีด้วย

ภาคกลาง

อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีกระป๋องชนิดหนึ่งเรียก กระป๋องประ ซึ่งมาจากจังหวัดตาก มีลักษณะกระดุกเล็ก ไม่ค่อยมีกล้ามเนื้อ ตีนเล็ก น้ำหนัก 300–450 กิโลกรัม เปรี้ยวมากเกือบเป็นกระป๋องป่า

จังหวัดอุทัยธานี มีกระป๋องที่มีลักษณะดีที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย เป็นกระป๋องที่มาจากจังหวัดตาก อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ สูง 135–140 เซนติเมตร น้ำหนัก 700–750 กิโลกรัม

ภาคใต้

1. กระป๋องมะริด เป็นกระป๋องมาจากพม่า ขนาดเล็กรูปร่างได้สัดส่วน ลำตัวสีคล้ำ ขนยาว น้ำหนัก 300 กิโลกรัม

2. ควายเกลบ พบที่อำเภอกุยบุรี ลักษณะเหมือนกระป๋องในภาคกลาง แต่เล็กกว่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีกระป๋องชนิดหนึ่งเรียก ควายจ้อน มีขนาดเล็ก หูเล็ก ขื่อเหนือกลิบไม่แข็งแรง นอกจากนี้ยังพบว่า จังหวัดในภาคใต้ที่มีกระป๋องลักษณะดี คือ นครศรีธรรมราช ชุมพร สงขลา

พันธุ์โคเนื้ออินเดียหรือจีนที่สำคัญ

รูปที่ 2.2 พันธุ์อองโกล

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.3 พันธุ์อเมริกันบราห์มัน

ที่มา : สัมฤทธิ์ อินเณศว (2550)

รูปที่ 2.4 พันธุ์ฮินดูบราซิด

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนื้ออินเดียหรือซิมูที่สำคัญ

รูปที่ 2.5 พันธุ์ฟรังก์เคอร์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.6 แคนเกรจ
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.7 โคขาวลำพูน
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนื้ออินเดียหรือซิมูที่สำคัญ

รูปที่ 2.8 พันธุ์ลักษณะแวลเล่ย์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

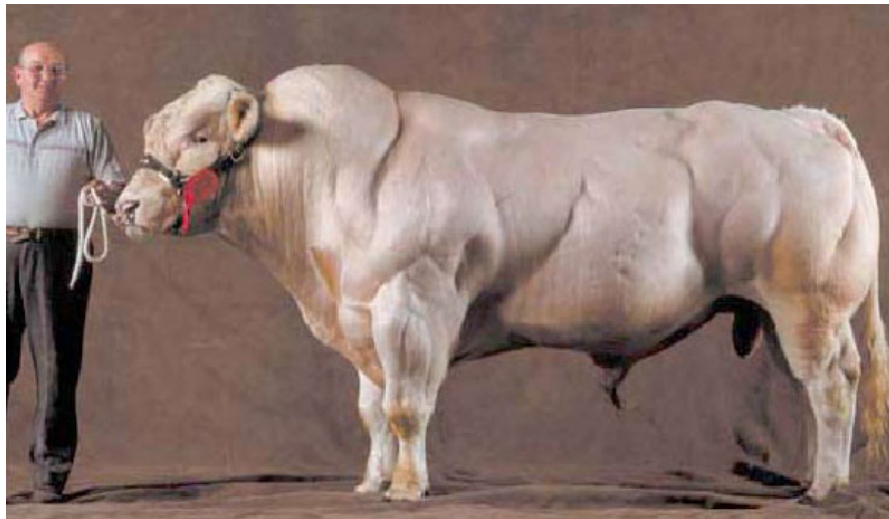
รูปที่ 2.9 พันธุ์กีร์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนื้อยุโรปที่สำคัญ

รูปที่ 2.10 อเบอร์ดีนแองกัส

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.11 พันธุ์เบลเยียมบลู

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.12 ชาโรเลส์

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนือยุโรปที่สำคัญ

รูปที่ 2.13 เซอร์ฟอร์ด

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.14 โกวจิวิ

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.15 พันธุ์ซ็อตฮอร์น

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนื้อยุโรปที่สำคัญ

รูปที่ 2.16 ลิ้มวชิน

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.17 พันธุ์ซิมเมนทอล

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.18 พันธุ์ซันนา

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนื้อยุโรปที่สำคัญ

รูปที่ 2.19 พันธุ์มาร์ชชีเกียน่า
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.20 พันธุ์เรดโพล
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.21 พันธุ์ฮอร์มังคี
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนื้อยุโรปที่สำคัญ

รูปที่ 2.22 พันธุ์เกิลฟี
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.23 พันธุ์ชาแลร์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.4 พันธุ์บลอนด์คากิแตน
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์โคเนือยุโรปที่สำคัญ

รูปที่ 2.25 พันธุ์ฟิ้นซ์เกอร์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.26 พันธุ์เรดโพล
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.27 พันธุ์แมงอังกู
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

โคลูกผสมเพื่อการค้า

รูปที่ 2.28 ชานตาเกอทรูดิช
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.29 บีฟมาสเตอร์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.30 แบริงกัส
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

โคถูกผสมเพื่อการค้า

รูปที่ 2.31 บราฟอร์ด

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.32 โคพันธุ์ตาก

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.33 พันธุ์บรินทร์บุรี

ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

โคลูกผสมเพื่อการค้า

รูปที่ 2.34 โคพันธุ์กำแพงแสน
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.35 ชาร์เบรย์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

พันธุ์กระบือแม่พันธุ์ที่สำคัญ

รูปที่ 2.36 กระบือนมพันธุ์มูร่าห์
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.37 กระบือนมพันธุ์เมฆาณี
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.38 กระบือนมพันธุ์นิลารวี
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

รูปที่ 2.39 พันธุ์กระบือปลักที่สำคัญ
ที่มา : Thaicowboy Magazine (2550)

